

En kritisk gjennomgang av fangstrapporteringen fra turistfiskebedrifter

Sammendrag

Man antar at turistfiske utgjør en betydelig andel av fangsten langs Norskekysten, noe som gjør det til en viktig komponent i forvaltningen av fiskebestandene i kystsonen. I 2018 innførte myndighetene et register for turistfiskebedrifter, og per februar 2020 var det 1095 registrerte bedrifter. Registrerte turistfiskebedrifter er lovpålagt å rapportere all fangst, men det var flere indikasjoner på at rapporteringen var mangelfull. På bakgrunn av dette ble det derfor gjennomført en studie for å kunne avdekke hvor mange bedrifter som ikke rapporterer riktig, og grunner til dette. Det ble gjennomført en spørreundersøkelse blant et tilfeldig utvalg av de bedriftene som muligens hadde mangelfull rapportering, basert på en gjennomgang av fangstrapportene. Basert på fangstrapportene og spørreundersøkelsen ble det anslått at 712 bedrifter (65%) hadde sendt inn fangstrapporter som de skulle. Det ble estimert at 17 registrerte bedrifter (2%) ikke hadde startet opp enda og dermed ikke hatt noen fangst å rapportere. Undersøkelsen viser at selve registeret av turistfiskebedrifter er utdatert eller inneholder feil, da det ble estimert at hele 126 bedrifter (12%) enten hadde lagt ned bedriften eller ikke holdt på med turistfiske i det hele tatt. I tillegg ble det estimert at 240 bedrifter (22%) hadde fangster som ikke var rapportert som pålagt. Det viste seg at det er flere bedrifter som ikke er klar over hva de skal rapportere, eller har unnlatt å rapportere grunnet at de synes rapporteringen er for komplisert, det tar for lang tid å rapportere, eller det har blitt glemt. For at man skal kunne bruke turistfiskerapporteringene til forskning og rådgivning er det viktig at registeret oppdateres og vedlikeholdes, at bedriftene er innforstått med hvordan de skal rapportere, og at eventuelle manglende rapportering følges opp.

Innledning

Det er fortsatt usikkerhet rundt hvor mye fangst turister står for. Man antar at det utgjør en betydelig andel av fangst langs Norskekysten noe som gjør det til en viktig komponent i forvaltningen av fiskebestandene i kystsonen. Fra og med 1. januar 2018 måtte alle registrerte turistfiskebedrifter rapportere all fangst av artene torsk, kveite, uer, steinbit og sei (Fiskeridirektoratet, 2020). Likevel viste det seg i mars 2019 at kun 600 av 900 registrerte bedrifter hadde rapportert, og flere av de 600 hadde feil i rapporteringene (Hagen, 2019). For at denne informasjonen skal brukes til forvaltning av ressursene må den mangelfulle rapporteringen innstrammes. Hensikten med dette prosjektet var å estimere antall bedrifter med manglende eller mangelfull rapportering, for så å undersøke problemer og grunner til at rapporteringen er mangelfull.

Turistfiskebedriftene er bedrifter som leier ut fiskeutstyr, båter, oppholdssted og lignende til turistfiskere. Dette gjelder både utenlandske turister og norske fritidsfiskere som reiser i Norge og defineres som turist. Hvis bedriftene har en minimumsinntekt på 50.000 kroner fra turistfiske i sjø per år og har ett eller flere fartøy disponibelt for turister skal de registreres som turistfiskebedrift hos Fiskeridirektoratet (Lovdata 2017). I tillegg har mindre bedrifter mulighet til å registrere seg frivillig, og er da pålagt å rapportere fangstene til Fiskeridirektoratet.

Turister som bor på et registrert turistfiskeanlegg kan i dag føre ut 20 kg filet eller fiskeprodukter av egenfanget saltvannsfisk ut av Norge, men de som bor på ikke-registrerte anlegg kan kun føre ut 10kg. Fra 01.01.2021 er det kun turister som bor på anlegg registrert hos Fiskeridirektoratet som er tillat å føre fiskeprodukter av egenfanget saltvannsfisk ut av landet. I tillegg blir kvoten senket til 18kg.

Som en del av rapporteringen skal alle fisketurer rapporteres per tur, inkludert nullfangstturer, da denne informasjonen kan brukes for å se forandringer i størrelsen og utbredelsen til en bestand (Fiskeridirektoratet, 2019). Det anbefales å rapportere fortløpende men kravet er minst en gang i måneden. Det skal rapporteres antall fisk beholdt og antall sluppet ut per fisketur. Grunnen til at man også skal rapportere antall fisk som blir sluppet ut er at denne informasjonen er viktig når man ser på bestandens utvikling over tid, siden landet fangst kan bli påvirket av antallet fisk som blir sluppet ut. Rapporteringen gjøres gjennom Fiskeridirektoratets fangstrapporteringsskjema, eller ved bruk av private aktørers registreringssystem (Fiskeridirektoratet, 2020).

Materiale og metode

Ved å bruke alle fangstrapporteringer rapportert til Fiskeridirektoratet fra 2018 til og med januar 2020 (stand: 12. februar 2020) var det mulig å bestemme hvilke bedrifter som hadde rapportert, og hvilke som ikke hadde rapportert.

Med utgangspunkt i fangstrapporteringene ble turistfiskebedriftene kategorisert i 5 grupper: ikke rapportert, kun rapportert i 2018, aggregert rapportering, ikke tilstrekkelig rapportering og kontinuerlig rapportering.

Bedriftene i kategorien «ikke rapportert» ble bestemt ved å se hvilke registrerte bedrifter som ikke hadde noen registrerte rapporteringer. Deretter ble det bestemt hvilke bedrifter som kun hadde rapportert i 2018, men ikke i 2019.

Bedriftene i «aggregert rapportering» var de som viste seg å ha mer enn 600 individuelle fisk per art rapportert på samme tur. Denne grensa ble satt basert på ekspertvurdering for å kunne utelukke bedrifter som hadde store mengder fangst per tur uten å ha aggregert rapportering.

Bedriftene i kategorien «ikke tilstrekkelig rapportering» ble bestemt ved å se på antall rapporteringer gjort, og når de ble gjort. Dette gjaldt bedrifter med mistenkelig få rapporteringer og siste rapportering fra et tidlig tidspunkt i sesongen.

Etter at alle bedriftene var kategorisert ble det trukket et tilfeldig utvalg av 30 bedrifter per kategori, med unntak av kategorien «aggregert rapportering» hvor det kun var 15 bedrifter. Det ble foretatt en kort spørreundersøkelse blant de utvalgte bedriftene for å avdekke eventuelle grunner til manglende eller mangelfull rapportering.

Det var i utgangspunktet 6 kategorier totalt, hvor 5 av disse ble regnet som «ikke godkjent». Den 6. kategorien inneholdt de som hadde rapportert veldig mange turer på få datoer, denne kategorien ble kalt «feil turdato» og inneholdt 98 bedrifter. Etter en ny vurdering viste det seg derimot at de hadde korrekt dato på tur, men 67 bedrifter i denne kategorien hadde samlet opp rapporteringene og sendt de inn ved få anledninger. Disse bedriftene ble dermed plassert i kategorien «ikke tilstrekkelig rapportering». Det ble gjort etter at spørreundersøkelsen var gjennomført, så de var ikke med i utvalgsundersøkelsen. De 31 bedriftene som hadde rapportert kontinuerlig (minst en gang i måneden) ble da ved andre vurdering regnet som «godkjent».

Spørreundersøkelsen (vedlegg 1) bestod av 5-6 spørsmål (avhengig av hvilken kategori) for å avdekke om bedriften hadde vært i drift og hatt gjester, hvilket system de bruker for rapportering, om alle turer var blitt rapportert, og eventuelle grunner til manglende rapportering.

I kategorien «kun rapportert 2018» ble det trukket ut 2 bedrifter som viste seg å være Fiskeridirektoratet som selv hadde registrert en bedrift og rapportert som en test. Disse ble dermed ikke talt med i resultatene og antallet som ble oppringt fra den kategorien ble dermed 28.

For å kunne dra konklusjoner på alle bedriftene som ikke ble godkjent i første vurderingen basert på utvalgsundersøkelsen, ble resultatene fra spørreundersøkelsen vektet i forhold til bedriftene i hver kategori.

Resultater og diskusjon

Foreløpig kategorisering

Da bedriftene ble kategorisert etter kvaliteten på rapporteringen viste det seg at 571 av 1095 bedrifter (52%) ble godkjent for kontinuerlig, tilstrekkelig rapportering.

Tabell 1: Oversikt over grupperingene og antall bedrifter i hver kategori.

	Gruppering	Antall bedrifter
Foreløpig ikke godkjent	Ikke rapportert	246
	Kun rapportert 2018	93
	Aggregert rapportering	15
	Ikke tilstrekkelig med rapportering	170
Godkjent	Kontinuerlig rapportering	571
	Totalt	1095

Resultatene fra spørreundersøkelsen

Det ble kontaktet totalt 102 bedrifter, og blant disse var det 33 bedrifter som ikke kunne nås (32.4%), mens 69 bedrifter (67.6%) svarte på undersøkelsen, noe som gir en høy svarprosent og man kan derfor anta lite bias på grunn av «non-response».

I kategorien «ikke rapportert» var det en svarprosent på 73.3% blant de 30 som ble ringt. Blant de som svarte var det bare 13.6% av bedriftene som mente de hadde rapportert inn, deriblant en bedrift som hadde rapportert under et annet navn, mens 84.6% av bedriftene hadde ikke registrert noe fangst. Av disse var det 13.6% som oppga at de hadde lite eller ingen fangst og derfor ikke rapportert. 18.2% oppga at de ikke lengre driver med turistfiske, og 4.6% hadde ikke åpnet enda sesongen 2019. 13.6% av bedriftene svarte at de ikke driver med turistfiske i det hele tatt. 22.7% av bedriftene hadde fangst å rapportere, men det var ikke blitt gjort. Grunnen til dette var at det enten hadde blitt glemt eller at det var problemer med å logge seg inn på registreringsskjemaet. 9.1% var ikke klar over at de var rapporteringspliktige, og 4.6% fisker laks og rapporterer det i et annet register.

I kategorien «kun rapportert 2018» var svarprosenten på 64.3% av de 28 som ble ringt. Blant disse var det 27.8% som hadde lagt ned virksomheten og en andel på 5.6% som ikke hadde startet opp bedriften i 2019 og derfor ikke hatt gjester. Kun 22.2% mente de hadde rapportert all fangsten. 22.2% hadde ikke rapportert på grunn av at det ble bortglemt eller fordi det var tungvint å få registrert fisketurene. 11.1% hadde fått lite fangst og derfor unnlatt å rapportere av den grunn mens 11.1% manglet rapportering da de stort sett får andre arter hvor det ikke er krav om rapportering og ikke hadde rapportert nullfangstturer.

I kategorien «aggregert rapportering» var andelen som svarte 57.1% av 14 bedrifter som ble kontaktet, hvor alle av disse bedriftene hadde samlet opp fangsten ved rapportering. Grunnen til dette var at det var tidskrevende å skulle rapportere alle turene, så for å gjøre det lettere for seg selv ble all fangsten summert.

Blant bedriftene i kategorien «ikke tilstrekkelig» var det en svarprosent på 70% av 30 bedrifter. 52.4% hadde rapportert all fangst, men noen av disse hadde lite fangst å rapportere og ble derfor vurdert til å være «ikke tilstrekkelig» ved første vurdering. Hos 9.5% av bedriftene var det problemer med rapporteringene fra turistene, slik at det som var rapportert stemte mest sannsynligvis ikke overens med det som ble fanget. 23.8% hadde manglende rapporteringer blant annet på grunn av problemer med skjemaet, lite fangst, eller at de samla det opp og rapporterte når sesongen var ferdig. 14.3% leier ikke lengre ut til turister. Som nevnt i «Material og metode» var det 67 bedrifter som ikke var med i utvalgsrammen til spørreundersøkelsen på grunn av en tidligere feilvurdering, noe som kan ha ført til at flere bedrifter i denne kategorien havnet i «godkjent»-kategorien.

Resultatene totalt sett

Basert på utvalget som deltok i spørreundersøkelsen viser det seg at 27% av 524 bedrifter som under første vurdering ble sett på som «ikke godkjent», har faktisk rapportert eller mener de har rapportert som de skal. Dette tilsvarer ca. 141 av de 524 bedriftene.

Av de 524 som ikke ble regnet som godkjent ved første vurdering, er det en estimert andel på 17.6% som har lagt ned virksomheten (92 bedrifter), og en estimert andel på 3.2% (17 bedrifter) som ikke har åpnet turistfiskevirksomheten enda og derfor ikke hatt noe å rapportere. En overraskende høy estimert andel på 6.4% (34 bedrifter) viste seg å ikke drive med turistfiske i det hele tatt. Når registeret ikke er oppdatert eller inneholder bedrifter som i utgangspunktet ikke driver med turistfiske, kan det skape utfordringer for forskningen. Et register kan gi en god oversikt over totalinnsatsen, men hvis registeret er utdatert, kan

dette føre til store feilkilder når man for eksempel skalerer opp fangsten basert på sannsynlighetsbaserte utvalgsstørrelser.

Det gjenstår en estimert andel på 45.8% som ikke har rapportert riktig og som fortsatt regnes som «ikke godkjent». Dette tilsvarer 240 av de registrerte turistfiskebedriftene som ikke har tilstrekkelig rapportering.

Av de totalt 1095 bedriftene som er registrert er da 712 bedrifter (65%) som har rapportert fangst som de skulle. De 126 bedriftene som enten har lagt ned eller ikke driver med turistfiske gir en estimert andel på 12%, og en estimert andel på 2% (17 bedrifter) har ikke startet opp enda. 240 bedrifter har ikke rapportert som pålagt, en estimert andel på 22%.

Problemer avdekket av spørreundersøkelsen

De gjennomgående problemene blant turistfiskebedriftene med mangelfull rapportering er at de glemmer å rapportere eller at de synes det er for komplisert eller tungvint å rapportere. Det er også en stor andel som unnlater å rapportere når det er lite eller ingen fangst. Dette gjør at de rapporteringene som er blitt gjort ikke er representative for reell fangst fra turistfiskerieringen.

Det er flere av bedriftene som mener det er for komplisert å rapportere, dette gjelder både at det tar lang tid og at selve innloggingen og utfyllingen av skjemaet er krevende. En løsning på dette kan være at det er turistene som rapporterer direkte til Fiskeridirektoratet via elektroniske løsninger, men det krever tilrettelegging på stedet og kontinuerlig internettforbindelse som kan være en utfordring for noen bedrifter. Fra 1. januar 2021 er det et krav om at bedriftene rapporterer fangstene fortløpende til Fiskeridirektoratet, og

Fiskeridirektoratet skal fastslå hvordan dette skal skje i praksis (Regjeringen, 2020).

Det viste seg at det var flere bedrifter som valgte å ikke rapportere da fangsten hovedsakelig består av andre arter enn de man er pliktige å rapportere. De bedriftene er da ikke klar over at turer hvor man får andre arter skal rapporteres som nullfangstture. Bedriftene er ikke pliktige til å rapportere fangst av for eksempel makrell, lyr og lange, arter som ble nevnt under spørreundersøkelsen, men skal rapportere disse turene som nullfangstture. Dette kan tyde på noen uklarheter i reglene som gjør at bedriftene ikke er klar over dette.

Det at så mange unnlater å rapportere hvis det er lite eller ingen fangst kan også antyde at bedriftene ikke er helt klar over regelverket. Om dette skyldes dårlig informasjon om rapporteringen burde det bli gitt klarere beskjed om hva de er pliktige til. Alternativt kan man stille høyere krav til at bedriften setter seg godt nok inn i reglene for rapportering og at man sørger for at turistene blir godt informert om regelverket av turistfiskevirksomheten, noe som er lagt på i den nye forskriften gjeldende fra 1.januar 2021 (Regjeringen, 2020)

Det er også en stor andel som rett og slett glemmer å rapportere. En løsning på det problemet kan være bedre og tettere oppfølging av rapporteringene og hyppigere bruk av reaksjoner ved manglende rapportering. Dette skal det nå bli mer fokus på fra 1.januar 2021 hvor brudd på reglene fører til straff og kan føre til sletting fra turistfiskeregisteret (Regjeringen, 2020).

For at dataene skulle kunne brukes til forskning er det nødvendig at registeret er oppdatert, og at fangstrapporteringen er korrekt. Denne undersøkelsen har

avdekket at det er et overraskende stort antall bedrifter som har lagt ned eller oppgir at de ikke driver med turistfiske i det hele tatt. I tillegg er det mer enn en femtedel som har mangelfull rapportering. Kvaliteten av innsendte fangstrapporteringer har ikke blitt vurdert i denne studien, men dette burde gjøres via uavhengige utvalgsundersøkelser, gjennom for eksempel prøvetaking og intervjuer på et representativt utvalg av bedrifter.

Acknowledgements

Jeg vil gjerne takke bedriftene for deltakelse i denne undersøkelsen. I tillegg vil jeg også takke Fiskeridirektoratet og Jon Helge Vølstad.

Til slutt en stor takk til hovedveileder Keno Ferter og veileder Jeppe Kolding som har hjulpet meg gjennom hele prosjektet.

Denne undersøkelsen er en del av prosjektet «Kartlegging av turistfiske» som ligger i Kystøkosystemer-programmet til Havforskningsinstituttet, og var knyttet til et NFR-finansiert prosjekt «267808» i Marinforsk-programmet.

Kilder:

Hagen, J. M. (2019), *300 turistfiskebedrifter rapporterer ikke inn fangst. Nå blir direktoratet strengere*. Tilgjengelig fra:

<https://fiskeribladet.no/nyheter/?artikkel=65805>

Fiskeridirektoratet (2019), *Kvifor er det viktig å rapportere fangst i turistfiske?*

Tilgjengelig fra: <https://www.fiskeridir.no/Turistfiske/Nyheter/2019/Kvifor-er-det-viktig-aa-rapportere-fangst-i-turistfiske>

Fiskeridirektoratet (2020), *Fangstrapportering for turistfiskebedrifter*.

Tilgjengelig fra: <https://www.fiskeridir.no/Turistfiske/Rapportering-for-turistfiskebedrifter>

Lovdata (2017), *Forskrift om turistfiskevirksomheter*. Tilgjengelig fra:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-07-05-1141>

Lovdata (2020), *Forskrift om endring i forskrift om turistfiskevirksomheter*

m.m.. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-07-09-1540>

Regjeringen (2020), *Strengere regler for turistfiske*. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/strengere-regler-for-turistfiske/id2722561/>

Vedlegg 1

Spørreundersøkelse til turistfiskebedrifter

1. Hvilket system for rapportering benytter dere?
2. Har dere vært i drift i både 2018 og 2019?
3. Har dere de siste to årene, 2018 og/eller 2019 hatt gjester og turer?
(avhengig av om de ikke har rapportert i det hele tatt eller kun 2018)
4. har dere rapportert alle turene som er blitt gjennomført 2018/2019

Tilpassede spørsmål:

5. Er det noen spesiell grunn til at dere ikke har rapportert?
6. Har dere rapportert alt samtidig?
7. Er det noen spesiell grunn til at dere har rapportert alt samtidig?